

Strategické zhroucení

Letecká strategie pro současnost

Článek byl uveřejněn v zimním čísle r. 1993 v časopise *Airpower Journal*. Přestože letectvo USA má jiné dimenze než letectvo české, je článek pro naše důstojníky zajímavý z několika důvodů:

- umožňuje nazírat na světové dění v širokém měřítku,
- pro konflikty velkých i malých států platí tytéž strategické zásady,
- je obohacením teorie zavedením nového pojmu: *strategic paralysis*, *strategické zhroucení*.

(Zkráceno a redakčně upraveno)

* * *

Vojáci vždy přemýšleli o rychlém a hospodárném rozhodnutí v bitvě. Vojevůdci na celém světě stále hledají dokonalý manévr, správný terén nebo ideální zbraň, které budou příslibem vítězství za nejnižší cenu z hlediska krve a peněz. Je moderní letectvo tím, co hledají? Přesné vedení leteckého boje - ačkoli není vhodné pro každý konflikt - nabízí jisté výrazné výhody proti tradičním formám války. Tento článek navrhuje samostatnou strategii použití letectva - **strategické zhroucení** - a rozebírá podmínky potřebné k jejímu úspěchu.

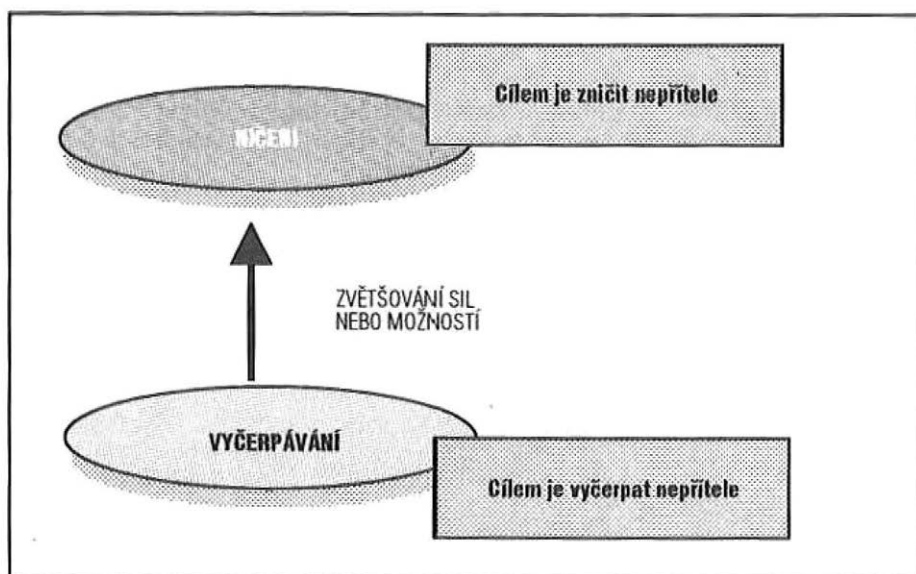
Ozbrojené síly si nadále nemohou dovolit rozdělovat každý rozpočet a každý konflikt rovným dílem. Vedení společných operací druhů ozbrojených sil vyžaduje, aby byl zjištěn nevhodnější a nešchopnější druh ozbrojených sil pro každou situaci a abychom se dívali přímo na budoucí požadavky i na strategie použití.

Válka v Perském zálivu v roce 1991 - pozoruhodná technologickými vymoženostmi a vůlí správně jich použít - charakterizovala vyspělost letectva. **Neschopnost uznat zralost letectva nebo jeho rozhodující úlohu v této válce anebo neuznávat jeho možnosti ve válce příští je stejně krátkozraké jako tvrdit, že letectvo může úplně nahradit pozemní nebo námořní síly.**

Cílem každého vojenského konfliktu je změnit chování nepřátelské vlády. Méně jasné jsou však prostředky pro dosažení této změny a úloha letectva v tomto procesu. Protože strategické zhroucení požaduje napadení nebo ohrožení cílů na národní úrovni, které přímo zabezpečují úsilí nepřítele ve vedení války a jeho vůli k pokračování v konfliktu, *tato strategie slibuje vyhlídky na změnu chování nepřítele při relativně nízkých nákladech na obou stranách.* Letectvo je primární zbraní této strategie, protože jen ono může zajistit přístup k cílům a soustředěnost, trvalost a současnost útoku potřebného k vynucení zhroucení.

STRATEGIE

Dvěma základními strategiemi za vedení války jsou vyčerpávání a ničení (obr. 1).

Obr. 1 Tradiční strategie války

- *Vyčerpávací válka* usiluje o vítězství vyčerpáváním nepřítele v čase, prostoru, energii a zásobách. Protože vyčerpávací válka zřídka vede k rychlému, rozhodnému vítězství, není přitažlivou volbou pro válečnou strategii.

- **Ničení** je strategií, kterou je nutno zvolit, protože znamená převahu nad nepřítelem. Jedna strana se snaží úplně zničit stranu druhou (nebo je toho schopna). Avšak tato forma války je často vleklá, drahá, nerozlišující a obtížně kontrolovatelná.

Obě strategie jsou spojeny s určitým zvyšováním vojenské síly nebo válečných možností oproti protivníkovi; toto zvyšování slouží k přechodu od vyčerpávání k ničení. Na rozdíl od těchto strategií **strategické zhroucení** *požaduje přesné letecké útoky proti nejdůležitějším nepřátelským cílům, aby byla paralyzována schopnost nepřítele pokračovat v konfliktu a snad dokonce zlomena jeho vůle v pokračování v konfliktu.*

Myšlenka paralyzovat nepřítele neboli přivodit jeho zhroucení má četné historické kořeny. Například v roce 1950 Liddell Hart považoval paralyzaci nepřítele letectvem za způsob jak zvítězit ve válkách za nejnižší možnou cenu: „Je účinnější jakož i hospodárnější odzbrojit nepřítele než se snažit o jeho zničení v tuhém boji ... Stratég musí uvažovat v pojmech zhroucení, nikoli zabíjení.“ Liddell Hart tvrdí, že výsledný „psychologický tlak na vládu země může překonat všechny prostředky, které má protivník k dispozici - takže meč vypadne z ochromené ruky“. Jeho analýza války dokázala, „že zatímco je jmenovitá síla státu reprezentována jeho počty a zdroji, tento rozvoj svalstva závisí na stavu jeho vnitřních orgánů a nervového systému - na stabilitě jeho řízení, morálky a zásobování“. Myšlenky Liddella Harta jsou důležité, neboť rozpoznávají stále důležitější úroveň v rámci vlády. Protože úder na nejvyšší stupně mají největší důsledky, lze přivodit státní nebo strategické zhroucení *pečlivou volbou cílů.*

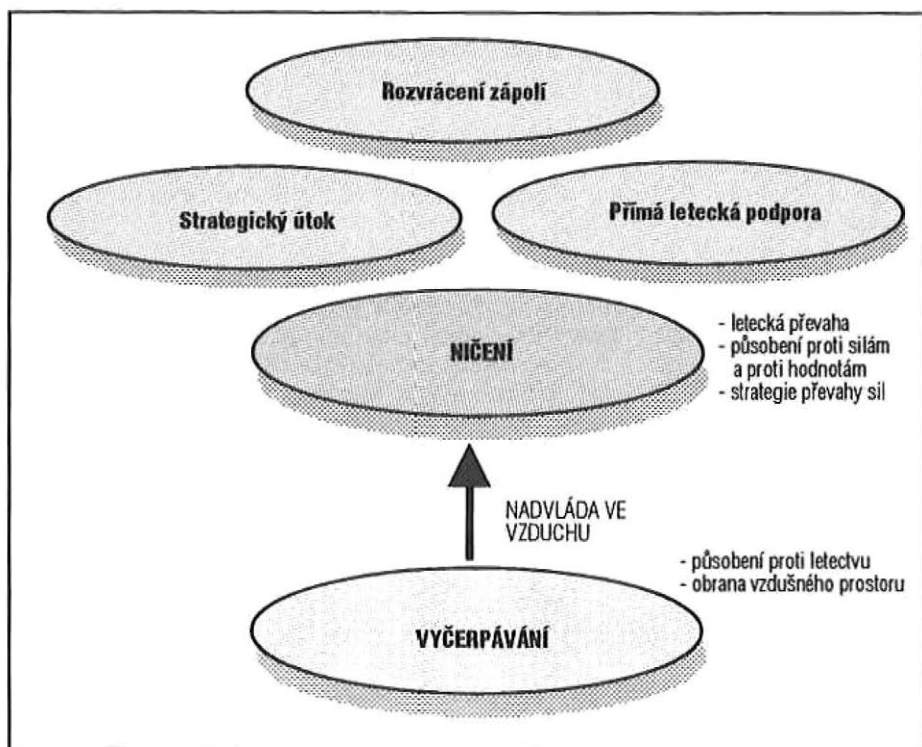
Strategické zhroucení proto představuje důležitou odchylku od tradičních názorů na válku. Úspěch této strategie závisí na *čtyřech klíčových prvcích*, které určují její relativní sílu nebo slabost:

- **nadvláda ve vzduchu,**
- **technologie,**
- **zranitelná infrastruktura,**
- **životně důležité cíle.**

Nadvláda ve vzduchu

Nadvláda ve vzduchu je základem každé úspěšné vojenské - nejen letecké - operace (**obr. 2**).

Ačkoli letečtí teoretici vždy uznávali důležitost nadvlády ve vzduchu, v praxi jí nebylo snadné dosáhnout. Zavedení rozsáhlých leteckých sil ve druhé světové válce na této skutečnosti změnilo málo. Přes velikou chválu letectva *nezajistilo letectvo vítězství.* Dříve než mohly letouny svrhnout svoje pumy, musely být schopny dosáhnout svých cílů; proto jedna z největších leteckých vyčerpávacích kampaní, které byly kdy vedeny, probíhala nad Německem, kde obě strany bojovaly o nadvládu ve vzduchu. Proto zavedení moderních bombardovacích letounů za druhé světové války prostě zvedlo krvavé zákopy z první světové války do výšky 8000 m. Když Němci prohráli bitvu o vzdušný prostor, prohráli válku.

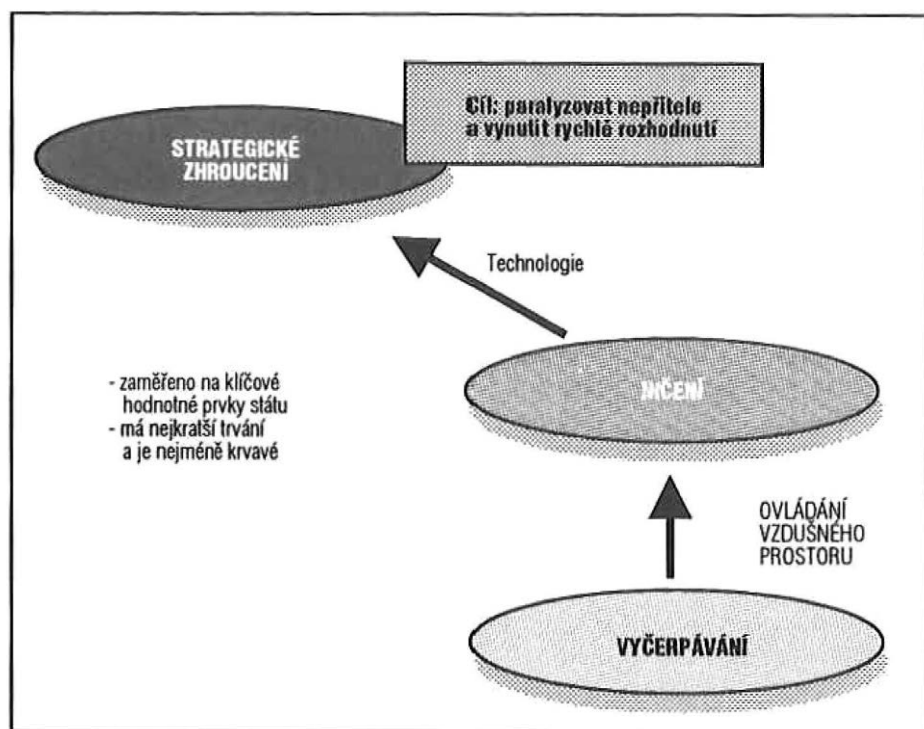
Obr. 2 Letecká soustava pro tradiční strategie války

Strategické zhroucení není pouze ničivé ani pouze vyčerpávající a vyznačuje se kvalitativní - nikoli kvantitativní - změnou sil anebo možností. Je tomu tak proto, že útočíme na nepřítele všude, v každé době, současně a se zaručenou přesností, která zajišťuje nízké ztráty: proto strategie slibuje, že - díky technologii - vyřeší konflikt na úrovni destrukce mnohem nižší, než je úplné zničení.

Technologie

Vysoká technologie poskytuje alternativu ke strategii ničení (obr. 3).

Taková inovace jako munice s koncovým navedením, řízené střely s plochou dráhou letu, globální polohový systém a letouny se sníženými demaskujícími příznaky dodávají letectvu schopnost pronikat, odolnost a speciální výzbroj potřebnou pro přímý útok na nepřátelská strategická střediska se zhoubnou přesností.

Obr. 3 Letecká soustava pro strategie války

Zranitelná infrastruktura

Jestliže má strategické zhroucení dosáhnout rychlého vítězství použitím technologicky dokonalejší letecké síly, plánovači musejí zjistit důležité a zranitelné cíle. Takové cíle se snadno naleznou v moderní industrializované společnosti, která spočívá na stabilní a zranitelné infrastruktuře. Například, jelikož irácké mosty, spojovací střediska, elektrárny a přehradní nádrže byly strategicky důležité a leteckým útokem velmi zranitelné, byly téměř ideálními cíli pro operaci vedoucí ke strategickému zhroucení.

Životně důležité cíle

Volba cílů je jádrem vojenské doktríny a teorie. Je-li zaměření úsilí důležité pro pozemního velitele, je mnohem důležitější pro velitele leteckého, protože letectvo je nákladné a cenné. Letectvo může působit velmi mohutnou zničující silou na nepřátelské postavení, avšak je drahé a jeho zabezpečení je nesnadné. Zasáhnout nevýznamný cíl pumou, která uletěla přes 5000 km, znamená plýtvání. Strategické zhroucení citlivě předpokládá, že každá země má některé cíle, které jsou důležitější

než jiné z hlediska zachování nepřátelské schopnosti k vedení války. Protože destrukce těchto cílů neboli „objektů státní důležitosti“ může paralyzovat nepřátelskou vládu, je nutno soustřeďovat vlastní letecké prostředky výlučně na tyto cíle. Objekty státní důležitosti si vzhledem ke své prioritě zasluhují podrobnější výklad.

OBJEKTY STÁTNÍ DŮLEŽITOSTI

V ideálním případě je nutno zaměřit letecké útoky proti zranitelnému a důležitému prvku nepřátelské státní struktury a tento prvek by se měl skládat jen z několika málo cílů. Pochopení a zjištění těchto cílů je uměním a zároveň vědou. Jestliže má být nějaká země považována za suverénní mocnost, musí mít minimálně čtyři nástroje národní moci a vlivu: *politický, ekonomický, vojenský a informační*. Protože některá hlediska těchto čtyř nástrojů jsou také zdroji síly za války, musejí být považovány za cíle. Za zmínku stojí zvláště sedm objektů státní důležitosti: - viz legenda obrázku č. 4.

Všechny tyto objekty jsou důležité, protože vymezují zdroje síly země a udávají soubory cílů nezbytných pro porážku země. **Teoreticky je možno přivodit zhroucení strategického rozsahu umlčením správné kombinace těchto objektů.**

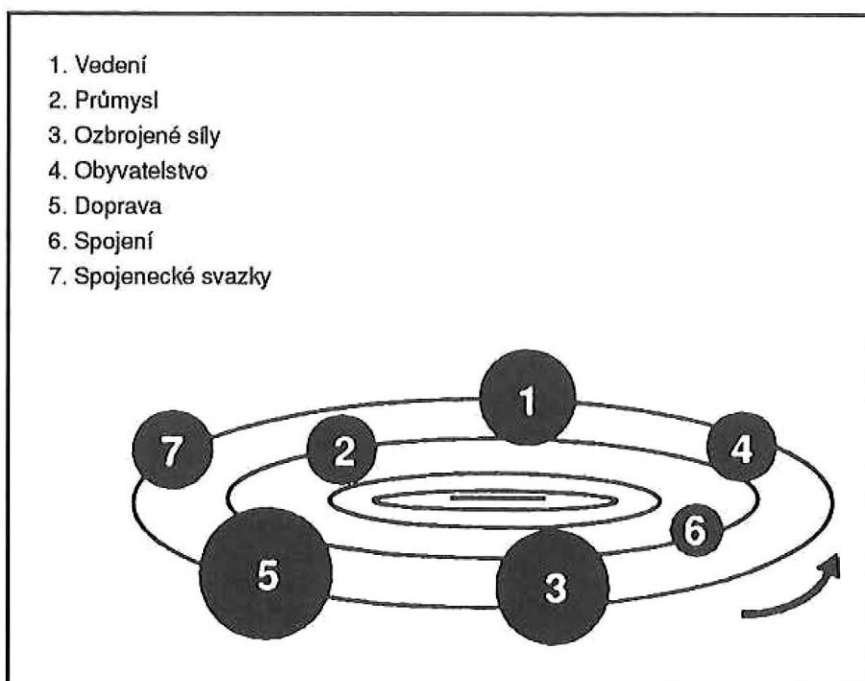
Je důležité pochopit, že objekty státní důležitosti jsou navzájem závislé a mohou se vzájemně kompenzovat. Existuje názor, že *destrukce jediného cíle nebo souboru cílů může přivést ke zhroucení celé země*. Tento předpoklad nemá ve skutečnosti žádný základ. Realističtější přístupem je uvažovat určitou dynamickou interakci mezi objekty státní důležitosti (obr. 4).

Ačkoli jediný objekt státní důležitosti může být v daném okamžiku důležitější než jiné, je vždy jinými ovlivňován. Vyřazení některého objektu státní důležitosti destabilizuje objekty ostatní.

Jednotlivců důležitých natolik, aby byli objekty státní důležitosti (např. moderních diktátorů), je v dané době málo. Zničení jednoho cíle (nebo souboru cílů) by mohlo postačovat ke kolapsu nepřátelské vlády, v závislosti na prioritě objektu státní důležitosti a rychlosti i důkladnosti destrukce, jakož i na závislosti, pružnosti a rychlosti kompenzace jinými objekty státní důležitosti, které k němu mají vztah.

Tento pojem doplnění a náhrady (tj. schopnosti některého objektu státní důležitosti zvýšit svůj význam nebo zvětšit svůj rozsah, obnovit se atd.) je zvláště důležitý. Avšak úsilí o náhradu má svoje meze, zvláště když útoky směřují proti širokému spektru objektů státní důležitosti. Strategické trauma spojené s takovými údery nemůže být snadno kompenzováno bez ohledu na vykonané přípravy.

Úvahy v pojmech objektů státní důležitosti namísto v pojmech těžišť poskytují několik výhod. Např. zatímco každá země má všech sedm objektů státní důležitosti, neexistují dvě země se stejnými soubory strategických cílů. Jestliže objekty státní důležitosti v nějaké zemi mohou slítn a slábnout během války, stejnětak mohou slítn a slábnout její nejdůležitější cíle. V nejlepším případě je označení něčeho jako objektu státní důležitosti přesné pouze v okamžiku „pořízení snímku“. Proto něco, co bylo důležitým cílem na počátku války, nemusí být důležité později. Protože se význam některých objektů může zvýšit (např. kompenzací slabosti jiných), musejí být během konfliktu neustále hodnoceny znovu. Totéž platí pro spojenecké svazky

Obr. 4 Model dynamických objektů státní důležitosti

a spojence, jejichž bezpečnostní záruky, komunikační spoje, společné náboženské a kulturní názory i ekonomické vazby se během konfliktu rovněž pravděpodobně změní. Je důležité pochopit hodnotu a zranitelnost každého spojeneckého svazku.

Ačkoli každá země má tytéž objekty státní důležitosti, jejich relativní důležitost se mění v závislosti na okolnostech.

Každý národ se od ostatních národů liší nejen svým stupněm zranitelnosti leteckými útoky, nýbrž také druhem zranitelnosti, tj. prvky své státní struktury, které jsou nejzranitelnější tímto druhem útoku. Jeden národ je slabý a zranitelný v jednom ohledu a silný v jiném ohledu, zatímco pravý opak může platit pro jeho souseda.

Objekty státní důležitosti zrcadlí mezinárodní status každé země v průmyslovém, sociálním, kulturním a politickém rozvoji, protože zahrnují všechny prvky, které

tento status vyjadřují. Objekty státní důležitosti se mohou nacházet také vně jeho zeměpisných hranic.

Objekty státní důležitosti jsou také zranitelnější, když jsou vysoce rozvinuté. Proto čím výše je země na stupnici industrializace, tím je pravděpodobnější, že její objekty státní důležitosti budou zranitelné leteckými útoky.

Charakteristiky infrastruktury země jsou klíčem k její zranitelnosti. Například, doprava je důležitá pro zachování schopnosti země zabezpečovat se v boji. Avšak používat letadel pro útoky na vojáky a materiál přemísťovaný po stezkách v džungli je mnohem obtížnější než provádět útoky na moderní železnice, silnice a letecké dopravní systémy. Totéž platí pro spojení.

Jiná úvaha týkající se zaměření na objekty státní důležitosti se zabývá schopností nepřítelů činit racionální rozhodnutí. Nelze očekávat, že budeme působit velkým úsilím na nepřítel, který nepřikládá žádnou hodnotu napadeným cílům. Proto, aby se vyhnul plýtvání úsilím, musí útočník vědět, jak nepřítel hodnotí svoje prostředky. Nepřítel musí hodnotit svoje výdaje a nepřijatelné úrovně způsobem, který je možno předpovědět anebo pochopit. Racionální nepřítel se vzdá pouze tehdy, když výdaje za pokračování v konfliktu převažují všechny potenciální výhody. Nejobtížnějším problémem letectva je „vychovávat budoucí protivníky“ ve skutečnosti, že *porážka ve vzduchu znamená porážku v konfliktu.*

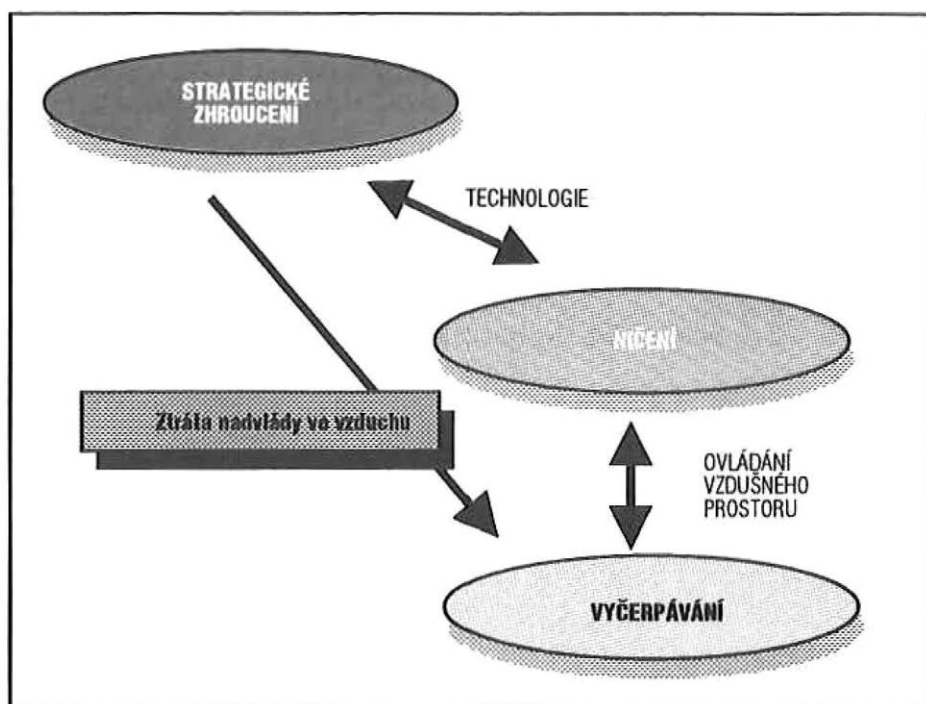
Konečně, prvotřídní zpravodajství je důležité pro výběr objektů státní důležitosti a pro letectvo je důležitá volba cílů pro průzkum a pro úder. Je to nepostradatelné zvláště pro strategii strategického zhroucení, protože přesné zbraně vyžadují přesný průzkum. Bylo by pošetilé naložit letoun laserem naváděnými pumami a vyslat ho proti městu bez stanovení určitých cílů. Bez dobrého zpravodajství a průzkumu by došlo k plýtvání úsilím, prodlužování konfliktu a ke zvyšování nákladů.

MEZE STRATEGICKÉHO ZHROUCENÍ

Nehledě na přitažlivost strategie strategického zhroucení si musíme být vědomi toho, že zmenšení jednoho ze čtyř prvků důležitých pro její úspěch - zvláště technologie a nadvlády ve vzduchu - může mít na tuto strategii nepříznivý vliv (**obr. 5**).

„Ztráta“ technologie např. může vést k méně rozlišující ničivé válce. V tomto případě nesmíme ztratit nadvládu ve vzduchu - jedinou možnost vést přesné útoky. Tato situace by mohla nastat, kdyby byl nepřítel schopen začít používat účinná protipatření proti našim zbraním s přesným navedením nebo řízeným střelám s plochou dráhou letu. (V budoucnosti by to mohlo znamenat dokonce rušení našeho globálního polohového systému, na němž budou naše zbraně a letadla pravděpodobně stále více závislé.)

Závažnější je *ztráta nadvlády ve vzduchu, která by mohla vést k vyčerpávající válce.* Tato situace by mohla nastat, kdyby nepřítel nabyl schopnosti zjišťovat a ničit naše letouny se sníženými demaskujícími příznaky (stealth), což by byla situace, která by nás nutila znovu získávat nadvládu ve vzduchu (tj. působit prostřednictvím stadia vyčerpávání) předtím, než bychom mohli pokračovat buď ničením, nebo strategickým zhroucením.

Obr. 5 Ztráty ovlivňující strategické zhroucení

Nadvláda ve vzduchu může být také ztracena z netechnických důvodů, včetně nedostatečného technického zabezpečení zbraní s přesným navedením nebo letadel potřebných pro nadvládu ve vzduchu či zavedením politicky motivovaných omezení, která ohraničují využití naší síly nebo protivníkovy slabosti. *Bez ohledu na příčinu, ztráta nadvlády ve vzduchu vylučuje každou naději na strategické zhroucení nepřítele.*

ZÁVĚR

Může mít nějaká země kromě Spojených států zájem o uskutečňování strategie strategického zhroucení? Předně, *tato strategie musí být zajímavá pro každou zemi snažící se o rychlé vítězství za relativně nízkou cenu.* Avšak potřebné prvky vysoké technologie a nadvlády ve vzduchu způsobují, že *tato strategie je v možnostech pouze technologicky nejpokročilejších a nejbohatších zemí.* Za druhé, tato strategie musí být *přitažlivá pro každou zemi, která se snaží minimalizovat civilní a vojenské ztráty a respektovat lidská práva.* Avšak takové úvahy jsou pro agre-

sivní národy obvykle vedlejší, protože tyto národy by pravděpodobně považovaly použití teorie strategického zhroucení za strategii slabosti.

Dále strategické zhroucení není vhodné pro každou situaci. Zločinná země, která se snaží získat území agresí, nebude pravděpodobně používat této strategie, protože území, o které usiluje, má být okupováno. Je jasné, že potřeba nadvlády ve vzduchu způsobuje, že strategické zhroucení je ofenzivní strategií. Nelze si představit útočníka, který by svému protivníkovi dovolil získat a udržet si nadvládu ve vzduchu (nebo dokonce útočit se slabšími leteckými prostředky).

Strategické zhroucení je vhodné např. pro ozbrojené síly Spojených států, které dávají přednost tomu, aby války byly vedeny pokud možno rychle, nenákladně a nekrvavě (pro obě strany). Technicky vyspělé letectvo umožňuje tuto strategii realizovat. Vyčerpávání a ničení již nejsou jedinými disponibilními strategiemi velitele.